

Таццяна Якубоўская
(Мінск)

УСПАМІНЫ ПРА ГАЎРЫЛУ ІВАНАВІЧА ГАРЭЦКАГА – НАСТАЎНІКА І ПЕДАГОГА

10 красавіка 2020 года споўнілася 120 гадоў з дня нараджэння Гаўрылы Іванавіча Гарэцкага. Прайшоў ужо 31 год як не стала нашага Настаўніка – выдатнага навукоўца, адданага сына Беларусі, Чалавека назломнага Духу, Вялікага гуманіста і асветніка Зямлі беларускай. Чым далей адыходзіць ад нас эпоха, у якой жыў і якую ствараў Гаўрыла Іванавіч Гарэцкі, тым больш значнымі і велічнымі ўяўляюцца яго Асоба і Справы. Тое, што зрабіў за сваё жыццё Гаўрыла Іванавіч як навуковец, дзяржаўны дзеяч, публіцыст, адраджэнец беларускай мовы і культуры паказвае нам маштабы таго, што Беларусь згубіла ў выніку сталінскіх рэпрэсій, і адкрывае нам вялікую сілу Любові да роднай зямлі і самаадданай працы для яе росквіту.

З таго часу шмат што перамянілася ў свеце, намі пераасэнсавана, змяніліся некаторыя жыццёвыя арыенціры і светабачанне, хуткабеглы час даў нам новыя веды і мы шмат чаго зразумелі з таго неацэннага, што даў нам наш Настаўнік, таму сёння больш яскрава і жыццятворна можна ацаніць яго ўплыў.

Сучаснікі ведаюць Гаўрылу Іванавіча Гарэцкага як геолога, географа, эканаміста, дэмографа, археолога, мовазнаўцу, дзяржаўнага і грамадскага дзеяча, акадэміка АН БССР, доктара геолога-мінэралагічных навук, лаўрэата Дзяржаўных прэмій СССР і БССР, заслужанага дзеяча навукі БССР, сябра Рэдкалегіі і Тэрміналагічнай камісіі беларускіх энцыклапедычных выданняў, выдатнага знаўцу антрапагенавага перыяду Зямлі, заснавальніка палеапатамалогіі – навукі аб старажытных рэках, брата класіка беларускай літаратуры Максіма Гарэцкага.

Мы, вучні і супрацоўнікі Гаўрылы Іванавіча, былі яго сучаснікамі ў другім мінскім кругабегу яго жыцця, калі пасля 39-гадовага выгнання з роднай Беларусі Гаўрыла Іванавіч вярнуўся ў Менск на сталую працу ў акадэмію навук. Мы ведаем цяпер пра жыццё, дзейнасць і багатую спадчыну Гарэцкіх – Гаўрылы і яго брата Максіма са шматлікіх кніг і артыкулаў, напісаных вядомымі даследчыкамі, літаратарамі, сярод якіх шматлікія ўдзельнікі штогадовых “Гарэцкіх чытанняў”.

На пачатку 1969 г. Гаўрыла Іванавіч атрымаў кватэру на Акадэмічнай, 13, і разам з жонкай Ларысай Восіпаўнай і яе маці пераехаў з падмаскоўнага Дзедзюўска ў Менск. Восенню 1969 г. мы паступалі ў аспірантуру да акадэміка Гарэцкага. Тады мы ведалі толькі, што Гаўрыла Іванавіч быў акадэмікам-заснавальнікам Беларускай акадэміі навук, што зведаў жудасныя сталінскія

рэпрэсіі як нацдэм і таму доўгія гады вымушаны быў жыць далёка ад роднай Беларусі, што ён выдатны вучоны ў галіне геалогіі антрапагену і набірае аспірантаў для падрыхтоўкі спецыялістаў па розных метадах даследавання адкладаў і гісторыі гэтага перыяду. Гады ў аспірантуру да акадэміка Гарэцкага паступіла 5 чалавек – беспрэцэдэнтная колькасць адначасова і ў адно падраздзяленне, што сведчыла аб вялікім аўтарытэце Гаўрылы Іванавіча. З пачатку 1970-а мы з захапленнем, узрушанасцю, вялікай павагай і любоўю спасцігалі веліч Асобы нашага Настаўніка і Педагога.

Сам Гаўрыла Іванавіч пра сваё жыццё апавядаў мала, таму што быў надзіва сціплым чалавекам, і таму, магчыма, што шмат балючага і несправядлівага было ў жыцці. Я нагадаю некаторыя свае ўражанні і назіранні цягам 20-гадовай сумеснай працы са сваім Настаўнікам. Хто меў дачыненні з Гаўрылам Іванавічам, запомніў на ўсё жыццё яго прыгожую беларускую мову, яго дабразычлівую ўвагу да суразмоўцы, ненавязлівыя парады, жаданне зразумець, дапамагчы і суцешыць. Самае моцнае ўздзеянне на нас, яго супрацоўнікаў і вучняў, мела Любоў Гаўрылы Іванавіча да роднай Беларусі, яе культурнай і гістарычнай спадчыны, яго імкненне аднавіць і захаваць нацыянальныя каштоўнасці. Ён ніколі не гаварыў узнёслых слоў пра гэтую вялікую Любоў, але Справы яго гавораць аб ёй красамоўна і гучна.

Нас здіўляла і натхняла тое, што Гаўрыла Іванавіч, так доўга адарваны ад Беларусі, ведае не толькі мову, але і геалагічную гісторыю краіны, яе рэкі, важнейшыя агаленні горных парод міжледавіковых адкладаў, месцы нараджэння знакамітых літатарараў, дзеячаў культуры і навукі, усе ацалелыя замкі магнатаў і іх руіны, і шмат яшчэ дзіўнага, аб чым мы, жывучы ў Беларусі і закончыўшы геафак, зусім мала або нічога не ведалі. Нашы палявыя геалагічныя экспедыцыі пад кіраўніцтвам Гаўрылы Іванавіча былі выдатнай школай не толькі геалагічных даследаванняў, але і вывучэння і спасціжэння гісторыі краіны і яе культуры. Калі наш экспедыцыйны маршрут пралягаў паблізу мясцін, у якіх жылі знакамітыя беларусы, Гаўрыла Іванавіч паказваў нам гэтыя заповітныя і святыя куткі Бацькаўшыны. Мы разам з Настаўнікам аглядалі на той час яшчэ падмуркі будынкаў у Завоссі, дзе нарадзіўся Адам Міцкевіч. Хадзілі па сцежках Альбуці ля той крынічкі “пад елкай у пары з хваіною”, слухалі “Новую зямлю” у выкананні тагачаснага дырэктара заповідніка, таго самага малога Юзіка з неўміручай паэмы, пад дубам, пасаджаным Якубам Коласам. Не раз аглядалі музей Адама Міцкевіча і вежы замка ў Наваградку. Сядзелі ў альтанцы парка ў Туганавічах, дзе Адам прызнаваўся Марылі Верашчацы ў каханні. Пакланяліся камяню філарэтаў. Слухалі ў выкананні Гаўрылы Іванавіча “Зайграй, зайграй, хлопча малы, у скрыпачку і цымбалы, а я зайграю ў дуду, бо у Крошыне жыць не буду” Паўлюка Багрыма, калі міналі паваротку на Крошын недалёка ад Баранавіч. Ніхто ў нашым жыцці не даў нам больш, чым Гаўрыла Іванавіч для

ўзгадавання пачуцця замілавання Бацькаўшчынай, адчування жыватворнай сілы і прыгажосці яе прыроды, мовы і моцы духу людзей, што жылі і жывуць на зямлі Беларусі.

Таксама захаплялі нас навуковыя высновы Гаўрылы Іванавіча па геалогіі вакол Гродна ў яго артыкулах 1967 г., а таксама пра Падняпроўе ў кнізе "Аллювiальная летопись великого Пра-Днепра", 1970 г. і не толькі новымі ідэямі, але і таму, што даследчык не жыў і не працаваў у Беларусі, калі рыхтаваў гэтыя працы. Толькі ў канцы 1960-х ён атрымаў магчымасць зрабіць маршруты па беларускай частцы даліны Дняпра, удакладніць і сабраць унікальны матэрыял. Кніга Гаўрылы Іванавіча пра вялікі Пра-Днепр дапоўніла трыпціх яго фундаментальных прац 1964 і 1966 гадоў пра аллювіяльны летапіс рэк Камскага басейна і Пра-Волгі, за якія яму ў 1971 г. далі Дзяржаўную прэмію СССР з такой фармулёўкай: "За работы по палеопотамологии, строению аллювия и истории великих прарек Русской равнины в антропогене". Гэтая прэмія сведчыць аб выключнай вартасці навуковых твораў Гаўрылы Іванавіча Гарэцкага, бо вельмі рэдка такую ўзнагароду давалі аднаму даследчыку, а не калектыву аўтараў.

Настаўнік вучыў нас ненавязліва, клапацліва і на ўласным прыкладзе апантанай і сумленнай працы ў навучы. Гаўрыла Іванавіч даводзіў сваім вучням-аспірантам і супрацоўнікам, што "над вамі чыстае неба". Гэта быў знак даверу, веры ў нашы здольнасці і азначала сапраўдную свабоду творчасці і рэжыму працоўнага дня. Мы мелі магчымасць працаваць месяцамі ў бібліятэцы, або нават дома пры неспрыяльных абставінах, з'яўляцца на працу толькі ў вызначаныя дні. Галоўным для Гаўрылы Іванавіча былі наша апантаная праца і яе вынікі. Ён неаднойчы нагадваў, што шчаслівыя здагадкі і рашэнні могуць прыйсці нечакана – у дарозе, на прыродзе ці нават уначы, у сне, калі чалавек захоплены вырашэннем нейкай праблемы, увесь час думае аб ёй.

Чыстае неба было над намі і калі выбіралася тэма кандыдацкай дысертацыі. З планамі кожнага з нас Гаўрыла Іванавіч далікатна звязваў свае планы-мары аб даследаванні гісторыі Нёмана і іншых рэк Бацькаўшчыны і яе карысных выкапняў, а таксама выхавання нацыянальных кадраў навукоўцаў. Настаўнік прапанаваў мне даследаваць вядомы ўжо 100 гадоў і нядрэнна вывучаны аб'ект – пахаваныя азёрна-балотныя адклады ў Калодзежным Рове на ўсходняй ускраіне Гродна, ды яшэ такім метадам, пра які я ва ўніверсітэце і не чула – палеакарпалагічным (палеа – старажытны, карпос – плод). Гэта частка палеабатанікі, якая вывучае расліннасць і флору былых геалагічных эпох па рэштках насення і пладоў. Настаўнік так пераканаўча расказваў пра магчымасці метада і таямніцы аб'екта, што даволі хутка мяне пераканаў, што гэта тое, што мне падыходзіць. На дзіва, я была з большага падрыхтавана да такіх даследаванняў, бо жывучы на ўскраіку Налібоцкай пушчы, як усялякі вясковы жыхар, нядрэнна ведала расліннасць уздоўж рачулак, балот і лясоў. А ў

студэнцкія гады на кожнай палявой практыцы не выпускала з рук вызначальнік раслін і таму мне часта даручалі збіраць гербарый. Дзіўны інтуітыўны давер Настаўніка даў плён, і мне здаецца, што я не падманула яго рызыкаўныя надзеі.

Яшчэ пра інтуіцыю Гаўрылы Іванавіча, сведкамі праяўлення якой мы не раз былі. Я думаю, што толькі ў таленавітых і менавіта пажылых людзей развіваецца выключная інтуіцыя, якая спрыяе поспеху даследаванняў. Глыбокія і рознабаковыя веды, асваенне вялізнага фактычнага матэрыялу, сабранага на абшарах Усходне-Еўрапейскай раўніны ў час геолога-інжынерных вышуканняў на шматлікіх будоўлях магутных гідраэлектрастанцый, каналаў і вадасховішч, надзвычайная працавітасць і выдатная памяць давалі магчымасць Гаўрыле Іванавічу хутка ацаніць і арыгінальна вытлумачыць тую ці іншую навуковую загадку, часта напачатку без відавочных фактаў і аргументаў. Аднак пры дэталёвым вывучэнні праблемы ацэнкі Настаўніка, як правіла, пацвярджаліся. Цяпер відавочна і роля інтуіцыі Гаўрылы Іванавіча ў беспамылковым вылічэнні ў калектыве чалавека, які быў прызначаны пэўнымі органамі назіраць за ім, аднак працай якога ён кіраваў нароўне з другімі аспірантамі, і хіба вельмі ўважліва і цярпяліва ставіўся да яго асобы і дараваў яму сімуляцыю ў час цяжкіх палявых работ.

Аспіранты Гаўрылы Іванавіча атрымалі тэмы дасертacyjnych прац, звязаныя з вывучэннем гісторыі расліннасці, жывёльнага свету, фарміравання рэльефу галоўных узважшаў Беларускай грады і храналогіі геалагічных падзей антрапагену Беларусі геалагічнымі і палеанталагічнымі метадамі. Сам Гаўрыла Іванавіч не веў даследаванняў выкапнёвых рэштак арганізмаў, але быў выдатным інтэрпрэтатарам вынікаў гэтых даследаванняў, на падставе якіх рабіў высновы фундаментальнага кшталту, што ўвайшлі ў скарбніцу геалогіі антрапагену.

Як цяпер зразумела, Гаўрыла Іванавіча менавіта жанчынам прапаноўваў займацца палеабатанічнымі метадамі, бо яны патрабавалі ад выканаўцы не толькі ведаў і назіральнасці, але вялікай акуратнасці і церплівасці, бо былі звязаны з упартым сядзеннем за мікраскопам і дакументацыяй выкапнёвых рэштак у выглядзе малюнкаў, фотаздымкаў і дакладных апісанняў. А на вывучэнне геалагічных працэсаў, што стварылі нашы ўзвышшы, даліны рэк і іншыя формы рэльефу прызначаліся хлопцы-аспіранты, бо гэта праца вымагала фізічных высілкаў – доўгіх пешых маршрутаў і вялікіх раскопак, канечна, рыдлёўкай.

Гаўрыла Іванавіч быў вельмі **дэмакратычны і адкрыты загадчык лабараторыі**, заўсёды даступны для супрацоўнікаў і вучняў. Ён кожны дзень з 8.30 і да 17.30 быў на працоўным месцы або сярод навукоўцаў. Здавалася, што ён любіў працаваць у людным пакоі, дзе сядзелі часам 4–5 супрацоўнікаў. Калі Настаўнік пісаў артыкул або кнігу, то кожны дзень былі гатовы 2 старонкі,

напісаныя акуратным чытэльным почыркам наліўной асадкай з чорным атрамантам. Прысутнасць Гаўрылы Іванавіча дысцыплінавала і арганізоўвала, але мы дзівіліся, што ён мог вельмі вынікова працаваць у тлуме, пры непазбежных візітах да кожнага. Затое колькі цікавых людзей прыходзілі да Гаўрылы Іванавіча, і з кожным з іх ён нас знаёміў!

Настаўнік прытрымліваўся цудоўнага звычаю, народжанага яго добразычліваасцю і педагагічным талентам – на пачатку працоўнага дня ён заходзіў у пакоі сваіх супрацоўнікаў, вітаўся за руку, распытваў пра хатнія справы, здароўе родных і абавязкова – чым займаецца на працы, якія маем цяжкасці, да чаго імкнемся, якія вынікі атрымалі. Для мяне гэта было штодзённае свята, бо ў размовах з Настаўнікам праясняліся абрысы дысертацыі, паглыбляліся мае веды, абмяркоўваліся падзеі палітычнага і культурнага жыцця краіны, пашыраўся круггляд. Калі Гаўрыла Іванавіч хваліў новы спектакль у Акадэмічным драматычным тэатры імя Янкі Купалы або апублікаваны ў “Полымі” літаратурны твор, мы імкнуліся іх паглядзець і прачытаць. Ён дзяліўся з намі сваёй радасцю, калі пасля доўгага забыцця на Радзіме ўбачылі свет творы Максіма Гарэцкага, і асабліва цешыўся з нагоды выхаду пяцітомніка яго твораў. Многія з нас маюць тыя выданні з дарчым надпісам у сваіх бібліятэках. Мы ведалі, якія намаганні ён, Галіна Максімаўна і супрацоўнікі Інстытута літаратуры і мовы АН БССР уклалі ў гэтую справу. Ролю Гаўрылы Іванавіча ў вяртанні спадчыны Максіма Гарэцкага свайму народу немагчыма пераацаніць, як і тое, што асірацелыя пасля гібелі Максіма і Лёні Леаніла Чарняўская і Галіна Максімаўна мелі ад яго пастаянную матэрыяльную падтрымку, аб якой мы выпадкова даведаліся.

Настаўнік клапаціўся, каб стварыць для нас спрыяльныя ўмовы па збору матэрыялу для даследаванняў. Для гэтага трэба было працаваць у полі, здабываць пробы пароды з выкапнёвымі рэшткамі арганізмаў. Прыярытэтам для палявых работ была тэрыторыя Панёмання, тут былі аб’екты некаторых аспірантаў і галоўны аб’ект даследавання самага Настаўніка – Пра-Нёман, яго адклады і гісторыя. Старажытны Нёман быў вельмі цікавым Гаўрыле Іванавічу, бо ён, у процілегласць вывучаным раней вялікім прарэкам Рускай раўніны, цёк на захад і поўнач па арэне дзеяння ўсіх зледзяненняў антрапагену. Праца ў полі была калектыўнай: на адным аб’екце па 2–3 тыдні, а то і месяц, працавалі ўсе ўдзельнікі атрада, чалавек 10–15, дапамагаючы гаспадару аб’екта. Такія аб’екты, як мой Калодзежны Роў, вымагалі вялікіх земляных работ, каб глыбокімі расчысткамі-канавамі агаліць пароду ў зарослых хмызам задзірванелых схілах, зрабіць яе даступнай для апісання і адбору проб. У Калодзежным Рове за тры палявыя сезоны было зроблена 23 вялікія расчыткі і адабрана больш за 230 проб аб’ёмам 1–2 вядры пароды з папярэдняй прамыўкай у полі. Працавалі на маю карысць за ўвесь час чалавек 20, работай якіх часта кіраваў сам Гаўрыла

Іванавіч, пільна сочачы за выкананнем навуковай арганізацыі працы (НАП), згодна якой капаць дазвалялася кожнаму землякопу толькі па 15 хвілін, якія адлічваў хранометр у руцэ Настаўніка. Такой жа дружынай мы кожнае лета праглядалі пароду, якую даставалі з нетраў пры свідраванні, так званыя керн, у некалькіх кернасховішчах. Бывала, за сезон да 300 свідравін апісывалі і адбіралі з іх пробы для вывучэння. Тут таксама самая цяжкая праца выпадала мужчынскай частцы атрада, бо скрынкі з пародай важылі да 50–80 кг, іх трэба было вынесці з кернасховішча, у правільнай паслядоўнасці разлажыць на зямлі, а пасля работы зноў акуратна скласці ў высокія стосы ў сховішчы. За дзень прыходзілася насіць туды-сюды па 100 і болей скрынак. Гаўрыла Іванавіч і тут сачыў, каб раўнамерна размяркоўвалася праца. Сам жа карыстаўся скорэпісам – стэнаграфавы апісанне пароды і таму меў час для тлумачэнняў і назіранняў.

Калі летнія зборы былі апрацаваны ў лабараторыі і мы атрымоўвалі папярэднія вынікі, кожнага аспіранта Гаўрыла Іванавіч накіроўваў на кансультацыю да самых лепшых спецыялістаў у той галіне навукі, да якой далучаў нас. Я карысталася дапамогай выдатнага даследчыка, доктара біялагічных навук, прафесара Паўла Іванавіча Дарафеева з Батанічнага інстытута АН СССР у Ленінградзе. Гаўрыла Іванавіч яшчэ з часоў Волга-Дона сябраваў з Паўлам Іванавічам, дзе той з дапамогай Гаўрылы Іванавіча збіраў матэрыял для кандыдацкай дысертацыі, і таму часта запрашаў П.І. Дарафеева ў нашы палявыя экспедыцыі. Там я вучылася збору матэрыяла, а зімой штогод была ў працяглых камандзіроўках у БІНе, дзе Павел Іванавіч праглядаў мае калекцыі і ўдакладняў вызначэнні. І так Гаўрыла Іванавіч кожнага з нас накіроўваў да выдатных спецыялістаў, з усімі веў перапіску і, канечне, ведаў ад іх пра нашы здольнасці і поспехі.

Нас цешыла і натхняла, што Гаўрыла Іванавіч часта хваліў нас, называў то мурашачкамі, то пчолкамі, калі мы ў полі рупліва адбіралі пробы, а ў лабараторыі выбіралі пад мікраскопам і вызначалі рэшткі раслін ці жывёл. На абмеркаванні вынікаў нашай працы на пасяджэннях лабараторыі ўзніклі дыскусіі, спрэчкі, было вельмі цікава пачуць ад Настаўніка часта зусім нечаканыя высновы з нашых даследаванняў, а парады падавалася вельмі мякка і накіроўвалі на больш істотныя вынікі.

Мы многа друкаваліся ў выданнях нашага інстытута і часопісах як АН БССР так і АН СССР. Усе нашы артыкулы і тэзісы дакладаў Настаўнік чытаў, аднак вельмі рэдка грунтоўна правіў. Але калі мы ўжо “сталі на крыло” і пачалі выходзіць за межы навуковых канцэпцый настаўніка, то былі выпадкі, што ён адмаўляўся прадстаўляць наш матэрыял для друку ў салідны часопіс, але не прырэчыў, калі публікавалі яго ў зборніку інстытута. Важна, што імя Гаўрылы Іванавіча Гарэцкага як навуковага рэдактара стаіць толькі на тых выданнях, у якіх змяшчаліся матэрыялы, адпавядаючыя яго навуковаму крэда або былі

дыскусійнымі. Магчыма, імкненнем да захавання чысціні навуковага крэда можна патлумачыць і тое, што Гаўрыла Іванавіч амаль не публікаваўся ў суаўтарстве, ніколі не далучаў свайго імя да публікацый сваіх вучняў і калег. Мне вядомы адзіны выпадак, калі ён пагадзіўся, што яго імя стаіць першым сярод аўтараў кнігі пад назвай “Нижнинский Ров” (1987), якую склалі яго вучні. У гэтай кнізе сабраны матэрыялы па стрататыпу шклоўскага мўжледавікоўя, якое было адкрыта ў Беларусі самім Гаўрылам Іванавічам і абгрунтоўваліся доказы яго месца ў канцы сярэдняга плейстацэну, што на той час ужо аспрэчвалася некаторымі даследчыкамі. Настаўнік быў вельмі прынцыповы і паслядоўны ў адстойванні сваіх навуковых поглядаў, аднак мог іх карэкціраваць пад націскам новых фактаў і ніколі не падаўляў іншадумства.

Вялікую падтрымку мы мелі ў час абароны дысертацыі, бо па спецыяльнасці “палеанталогія і стратыграфія” тады балі Вучоныя саветы па абароне ў Вільні і Кіеве, і Гаўрыла Іванавіч арганізоўваў прыезд на абарону ўсіх супрацоўнікаў нашай лабараторыі. Прысутнасць у незнаёмай зале сяброў надавала нам ўпэўненасці і смеласці. Не заўсёды паспяхова абарона дысертацыі азначала, што праблема вычарпана. Я гэта зразумела ў выпадку са сваёй дысертацыйнай працай, хоць яна і была апублікавана пад навуковым рэдагаваннем Г.І. Гарэцкага. Інтрыга была ў тым, што ў артыкулах Настаўніка і выдатнага інжынера-геолага М.І. Крыгера адклады старажытнага вадаёма Калодзежнага Рову разглядаліся як рачныя, даводзілася, што яны зрушаны ледавіком з першапачатковага месца ў рэльефе і падняты на значную вышыню на Гродзенскім узвышшы. А у маёй працы разглядаліся доказы таго, што адклады ўтварыліся ў возеры, што яно ўзнікла адразу пасля адыходу папярэдняга ледавіка на ўзвышшы, што адклады не парушаны, а залягаюць на месцы ўтварэння. Зразу пасля маёй абароны Гаўрыла Іванавіч арганізаваў свідраванне, каб абконтурыць залеж і ўдакладніць умовы яе залягання. Па выніках гэтага свідравання ў Вілейска-Свіслацкай гідрагеалагічнай партыі, якая выконвала буравыя работы, Гаўрыла Іванавіч учыніў дыспут з удзелам нашага экспедыцыйнага атрада і выдатных геолагаў, кіраўнікоў партыі – А.Дз. Семенюка, Г.І. Ількевіча і В.І. Пасюкевіча. Абмяркоўвалася пытанне аб умовах залягання міжледавіковых адкладаў – на месцы ці ў адорвені. Былі заслуханы довады Гаўрылы Іванавіча і мае, і наш паважаны трыюмвірат экспертаў вырашыў, што мае доказы больш слушныя. І Гаўрыла Іванавіч прыняў іх прысуд. У гэтым праява яго дэмакратызма і павагі да думкі апанентаў. І праяўленне закона, што распраўоўка любой навуковай праблемы выклікае новыя пытанні. Гэта накшталт кольцаў Сакрата – чым яно большае, тым шырэй судакрананне з сусветам, тым абшырней веды і невядомае таксама.

Вынікі ўласных і нашых даследаванняў у Панёманні Гаўрыла Іванавіч падсумаваў у манаграфічнай працы «Особенности палеопотамологии

ледниковых областей (на примере Белорусского Понеманья)» (Минск, 1980). Гэта кніга – крыніца багатага фактычнага матэрыялу, метадычных інструментаў і фундаментальных законаў для пазнання геалогіі і палеапатамалогіі антрапагену Беларусі і ўсёй ледавіковай вобласці Еўропы.

І радасна здзівіла нас з’яўленне праз два гады яшчэ адной, апошняй фундаментальнай кнігі з “пяцікніжжа” Г.І. Гарэцкага – “Палеопотамологические эскизы Палео-Дона и Пра-Дона” (Минск, 1982), у якой былі абагулены вынікі шматгадовых даследаванняў ў час геалагічных вышуканняў на будоўлях Цымлянскай ГЭС, вадасховішча і канала Волга-Дон і іншых гідратэхнічных сістэм на Доне. Навуковыя дасягненні Гаўрылы Іванавіча ў другі мінскі перыяд працы атрымалі высокую ацэнку вучонай супольнасці: у 1986 г. калектыў беларускіх геологаў на чале з Г.І. Гарэцкім быў адзначаны Дзяржаўнай прэміяй БССР “За распрацоўку і ўкараненне навуковых асноў геалогіі антрапагену і геамарфалогіі ў практыку геалагаразведных работ у рэспубліцы”.

Тэма майго даклада невычарпальная. Заканчваю вялікай удзячнасцю свайму Настаўніку Гаўрыле Іванавічу Гарэцкаму, ён вызначыў мой лёс у навуцы і зрабіў маё жыццё цікавым і мэтанакіраваным. Высакародства душы нашага Настаўніка, яго вялікі ўнёсак у навуку і культуру Беларусі, яго дабразычлівасць, аптымізм, здольнасць быць удзячным і радавацца жыццю, поспехам сваіх вучняў і калег пасля ўсіх выпрабаванняў Лёсу застаюцца для нас высокім прыкладам жыццёвага подзвігу выбітнага Беларуса.